AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA

Brüsszel, 5.11.2008
COM(2008) 652 végleges/2

CORRIGENDUM
Annule et remplace le document COM(2008)652 final du 17.10.2008
Titre incomplet: concerne toutes langues.

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK

Úton a világszínvonalú klaszterek felé az Európai Unióban:

A széles körű innovációs stratégia végrehajtása

{SEK(2008) 2637}

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK

Úton a világszínvonalú klaszterek felé az Európai Unióban:

A széles körű innovációs stratégia végrehajtása

BEVEZETÉS

A fenntartható növekedés és munkahelyteremtés az EU-ban egyre inkább a kiválóságon és az innováción múlik: ezek az európai versenyképesség fő mozgatórugói. Ennek felismeréseként az EU 2006-ban széles körű innovációs stratégiát[1] fogadott el, és a klaszterek megerősítését Európában az innovációt sikeresen előmozdító kilenc stratégiai prioritás egyikeként határozta meg[2].

A regionális, nemzeti és uniós klaszterpolitikai törekvésekből szerzett tapasztalatokból merítve az Európai Klaszterek Memorandumának[3] 2008. januári életbe lépése fontos lépést jelentett a klaszterek fejlesztésének további ösztönzése szempontjából. Az EU állam- és kormányfői nemrégiben rámutattak, hogy jobban össze kell hangolni az innováció keretfeltételeinek javítását célzó erőfeszítéseket, „*többek között a tudomány és az ipar közötti kapcsolódási pontok javításán, a világszínvonalú innovációs klasztereken, valamint regionális klaszterek és hálózatok kiépítésén keresztül*”[4].

A klasztert nagy vonalakban úgy lehetne definiálni, mint egymáshoz közel található olyan vállalatok, kapcsolódó gazdasági szereplők és intézmények csoportja, amelyek eléggé nagy méretűek ahhoz, hogy szakértelmet, szolgáltatásokat, forrásokat, szolgáltatókat és készségeket fejlesszenek ki[5]. A klaszterpolitikákat hatályuktól és kitűzött céljaiktól függően helyi, regionális és nemzeti szinten dolgozzák ki és hajtják végre. Az ilyen törekvések megkönnyítése és kiegészítése a Közösség feladata elsősorban a keretfeltételek javításával, a kutatási és oktatási kiválóság és vállalkozás előmozdításával, az ipar (főleg a kkv-k) és a kutatás közötti kapcsolódási pontok javításával, valamint az egész Unióban a kölcsönös szakpolitikai tanulás és a klaszterek közti együttműködés ösztönzésével. Ebből a szempontból a belső piac kiépítésének a folytatása és versenyképes Európai Kutatási Térség kialakítása elengedhetetlen.

---

1 A Bizottság közleménye: *„Az ismeretek átültetése a gyakorlatba: széles körű innovációs stratégia az Európai Unió számára”*, COM(2006) 502 végleges, hozzáférhető: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2006/com2006_0502en01.pdf

2 A 2006. december 4-i tanácsi ülés (Versenyképesség) következtetései: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/intm/91989.pdf.

3 Lásd: http://www.proinno-europe.eu/NWEV/uploaded_documents/European_Cluster_Memorandum.pdf.

4 Lásd a brüsszeli Európai Tanács elnökségi következtetéseit (2008. március 13–14): http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/99410.pdf.

5 Lásd a bizottsági szolgálatok kísérő-munkadokumentumát „The concept of clusters and cluster policies and their role for competitiveness and innovation: Main statistical results and lessons learned” címmel (Klaszterek és a klaszterpolitikák fogalmáról és a versenyképességben és innovációban betöltött szerepükről: Főbb statisztikai eredmények és a levonható tanulságok), SEC(2008)2637.

Ez a közlemény felvázolja a különféle politikai szintek közötti jobb kiegészíthetőségre és szinergiákra irányuló politikai keretrendszert azzal a céllal, hogy az EU-ban több világszínvonalú klaszter jöhessen létre.

1. AZ EU KLASZTEREINEK ELŐMOZDÍTÁSA – SZAKPOLITIKAI EREDMÉNYEK

A klasztereket elsősorban a piac határozza meg. A legsikeresebb klaszterek természetes versenyképességi előnyök, a piaci erőviszonyok nyomán vagy egyszerűen a szerencsének köszönhetően, spontán alakulnak ki. A tagállamok elsősorban a 90-es évek végétől folytatott, elkötelezett klaszterpolitikáinak köszönhetően azonban egyre több olyan eset fordul elő, amikor előrelátó állami politikák, üzleti kezdeményezések vagy színvonalas egyetemek és kutatási intézetek kellettek az erős klaszterek megjelenéséhez, amelyek katalizátorként működtek, és elősegítették egyes régiók gazdasági és tudományos potenciáljának kiaknázását.

Noha az EU átfogó klaszterpolitikájának kialakítása még mindig gyerekcipőben jár, egyre nagyobb lendületet nyer. A klaszterpolitikai megközelítések az EU-ban igen változóak. Nincs mindenkire egyformán alkalmazható megközelítés. Jóllehet különböző helyeken különböző eszközöket és mechanizmusokat alkalmaznak, egyre inkább a szerkezeti változás elősegítésére, bizonyos ipari ágazatok – mint pl. a tengerészeti iparágak[6] – felélénkítésére, valamint más politikák – mint pl. a kutatás-, innovációs és regionális politika – keretrendszereinek kialakítására használják őket. A klaszterek emiatt napjainkban Európa gazdasági realitásának fontos részét képezik. Az Európai Klaszter-megfigyelőközpont (European Cluster Observatory)[7] például kb. 2000 statisztikailag meghatározó, egy helyen található ipari létesítmények és szolgáltatások regionális agglomerációiként definiált klasztert vett számba, ami arra utal, hogy az európai munkaerőpiac 38 %-a ilyen klasztereket alkotó vállalatoknál, erős agglomeráció jellemezte ágazatokban dolgozik.

Bár maximálisan elfogadja a klaszterek piacvezérelt természetét, a Közösség fontos szerepet játszik a klaszterek kialakulásának és kiválóságának ösztönzésében. A 80-as évek elejétől kezdődően a gazdasági fejlődésért felelős állami hatóságok az innovációs stratégiák kialakítására, ideértve a klaszterek fejlesztését is, kohéziós politikai eszközöket használtak. Ma már mindez a növekedést és foglalkoztatást célzó európai reformprogram[8] részét képezi, és erre a célra a jelenlegi kutatási és innovációs programozási időszakban (2007–2013) megközelítőleg 86 milliárd eurót különítettek el, ami a teljes kohéziós politikai forrásainak 25 %-át teszi ki[9].

A kohéziós politikára vonatkozó közösségi stratégiai iránymutatások, amelyeket a 2007–2013 időszakra a Tanács 2006. október 6-án fogadott el[10], egyértelműen arra ösztönzi a tagállamokat és a régiókat, hogy gazdasági reformstratégiáik részeként mozdítsák elő az erős klasztereket. Az állami támogatások felülvizsgált közösségi keretrendszere a klaszterek

---

6 Lásd a bizottsági szolgálatok munkadokumentumát: http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/pdf/Maritime_clusters_SEC_2007_1406.pdf.

7 Lásd http://www.clusterobservatory.eu vagy a bizottsági szolgálatok kísérő-munkadokumentumát.

8 Lásd az integrált iránymutatásokat a növekedésről és a foglalkoztatásról: http://ec.europa.eu/growthandjobs/guidelines/index_en.htm.

9 Lásd a bizottsági szolgálatok munkadokumentumát: Regions delivering innovation through Cohesion Policy (A kohéziós politikán keresztül innovációt megvalósító régiók), SEC(2007) 1547, 2007.11.14.

10 Lásd http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/2007/osc/index_en.htm.

fejlesztésére néhány célirányos támogatási intézkedés engedélyezésével szintén elismeri az állami támogatás esetleges hasznosságát[11].

A „régiók a gazdasági változásért" elnevezésű kezdeményezéssel[12] a Bizottság segíti a régiók transznacionális hálózatait regionális innovációs rendszereik javítására irányuló törekvéseikben, amelyben a klaszterpolitika kiemelkedő szerepet játszhat. Az Európai Kutatási Térség (EKT) politikájának[13] részeként a hetedik keretprogramon belül végrehajtott „Tudás régiói" elnevezésű kezdeményezés[14] kutatásalapú stratégiák létrehozásán keresztül kívánja megerősíteni az európai régiók kutatási potenciálját azáltal, hogy egyetemek, kutatási központok, vállalatok és regionális hatóságok társításával ösztönzi a kutatásvezérelt klaszterek kialakítását, és támogatja együttműködésüket. Ezen túlmenően a hetedik keretprogram kapacitásokra vonatkozó programjának kutatási infrastruktúrát érintő része a már meglévő és új, páneurópai érdekeltségű kiválósági kutatási infrastruktúrák felhasználásának és fejlesztésének optimalizálására irányul[15]. A tagállamok tehát a különféle uniós eszközökből jelentős kutatási és innovációs támogatásra számíthatnak, ideértve a klaszterfejlesztést is.

A különböző tagállamok és régiók klaszterprogramjai közötti szorosabb együttműködés kialakítása terén alapvetően pozitív előrehaladás történt, amely a klasztertevékenységeket támogató egyetértési megállapodásokban és közös kísérleti projektekben nyilvánul meg. Az Európai Klaszterszövetség (European Cluster Alliance)[16] különösen fontos szerepet játszik a klaszterpolitikák megtervezésért és végrehajtásáért felelős, számos minisztérium és közigazgatás együttműködésében. A különböző közigazgatások ma már szorosan együttműködnek. Ennek eredményeként megtörtént az első lépés a gyakorlati klaszterpolitikai együttműködés felé az EU-ban.

A működési szintű transznacionális együttműködéshez az EU alsóbb szinteken kiegészítő jelleggel konkrét támogatást is nyújt. A versenyképességi és innovációs keretprogramon belül a Europe INNOVA ™ elnevezésű kezdeményezés[17] az innovatív kkv-k támogatását célozva elsősorban a klaszterszervezetek által használandó új és jobb eszközök közös kifejlesztésére összpontosít, ezáltal javítva az európai klasztereket célzó üzleti támogatási szolgáltatásokat. Ez a kezdeményezés klaszterlátogatási programok és kapcsolatteremtő rendezvények szervezésével, valamint a különböző ágazatok klaszterei számára nyílt üzleti fórumok

---

11 Lásd a kutatáshoz, fejlesztéshez és innovációhoz nyújtott állami támogatások közösségi keretrendszerének (HL C 323., 2006.12.30., 1. o.) 5.8. szakaszát („Az innovációs klasztereknek nyújtott támogatás"), amely különleges szabályokat határoz meg a klaszterek felélénkítésére irányuló beruházási és működési támogatásokra. Ezek a szabályok azonban nem kizárólagosak, tehát a klaszterek más típusú támogatásban is részesülhetnek. További információ az állami támogatási reformról: http://ec.europa.eu/comm/competition/state_aid/reform/reform.cfm.

12 A kezdeményezésről további információk a következő honlapon olvashatók: http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperation/interregional/ecochange/index_en.cfm.

13 A Bizottság zöld könyve „Európai Kutatási Térség: új perspektívák" címmel, COM(2007) 161, 2007.4.4., egyértelműen kijelenti, hogy az EKT-nek „…fokozatosan a kutatási és innovációs klaszterek hatékony hálózata köré kell szerveződnie."

14 A kezdeményezésről további információk a következő honlapon olvashatók: http://cordis.europa.eu/fp7/capacities/regions-knowledge_en.html.

15 További információk a kutatási infrastruktúrákra irányuló európai tevékenységekről: http://cordis.europa.eu/fp7/capacities/research-infrastructures_en.html.

16 További információk az Európai Klaszterszövetségről és a csatlakozási feltételekről: http://www.proinno-europe.eu/index.cfm?fuseaction=page.display&topicID=223&parentID=0.

17 További információk a Europe INNOVA kezdeményezésről: http://www.europe-innova.org.

kialakítására irányuló partnerségi megállapodások elkészítésével elősegítette az EU-ban a klaszterek közötti vállalati kapcsolatok fokozását[18].

Mivel a kkv-k az EU jövőbeli fejlődésében kulcsszerepet játszanak, az Európai Tanács szintén kiemelte az innovatív kkv-k klaszterekbe való integrációja megkönnyítésének jelentőségét, különös tekintettel nemzetközivé válási stratégiájuk elősegítésére a nemrég elindított európai kisvállalkozói intézkedéscsomaggal összhangban[19].

2. AZ ELŐTTÜNK ÁLLÓ KIHÍVÁSOK – ÚJ POLITIKAI FELLÉPÉSRE VAN SZÜKSÉG

Európa nem szűkölködik klaszterekben, de a tartós piaci fragmentáció, a gyenge ipari-kutatási kapcsolatok és az EU-n belüli elégtelen együttműködés miatt az uniós klaszterek nem mindig rendelkeznek a szükséges kritikus tömeggel és innovációs kapacitással ahhoz, hogy fenntartható módon tudjanak helytállni a globális versenyben, és világszínvonalúak lehessenek.

Ahogy nő a nemzetközi verseny, a kiválóságra való törekvés is egyre sürgetőbbé válik. Az erős klaszterek a vállalkozói dinamizmus, a legmagasabb szintű, tudást képviselő intézményekkel kialakított intenzív kapcsolatok és az innovatív szereplők közötti megnövekedett szinergia termékeny kombinációi. Hozzájárulnak a tudásalapú gazdaság kiépítéséhez, ezáltal a növekedést és foglalkoztatást célzó lisszaboni partnerség célkitűzéseinek megvalósításához. A kiválóságra való törekvésnek ezért elsőszámú prioritásnak kell lennie.

A gazdaság megújulásának részeként idővel új klaszterek jelennek meg, míg mások elvesztik versenyképességüket. Mindez egészséges piacvezérelt folyamat, és a nem működő klasztereket nem kell mesterségesen életben tartani. Az ilyen klaszterek nem válhatnak a támogatások olyan csatornáivá, amelyek aláássák a versenyt, sőt egyben az új versenyképes klaszterek megjelenését is. Az új klaszterkezdeményezéseket körültekintően kell megtervezni, és pontosan felismert vállalati érdekekre, regionális erősségekre, egyedi kompetenciákra, nemzetközi tudományos kiválósági központokra és piaci előrejelzésekre építve jól követhető, logikus gondolatmenettel kell alátámasztani. Ha ezek a feltételek nem teljesülnek, a klaszterkezdeményezés sikere igen valószínűtlen. A kihívás ezután az lesz, hogy elkerüljük a hosszú távú sikerrel nem kecsegtető klaszterkezdeményezések elszaporodását.

A politikaalkotóknak minden szinten arra kell koncentrálniuk, hogy a lehető legjobb keretfeltételeket biztosítsák, amelyek támogatják az Unióban az innovációt, a kiválóságot és az együttműködést. E megközelítés alátámasztására közös erőfeszítésekre van szükség, hogy a különböző politikák, programok és kezdeményezések között több szinergiát és kiegészíthetőséget lehessen megvalósítani.

---

18 További információk a „Europe INNOVA Innovation and Clusters: The experience of 11 Networks" (Europe INNOVA innováció és klaszterek: 11 hálózat tapasztalata) olvashatók: www.europe-innova.org/index.jsp?type=page&cid=10337&lg=en.

19 Lásd a „Gondolkozz előbb kicsiben! – Európai kisvállalkozói intézkedéscsomag: Small Business Act" bizottsági közleményt, COM(2008) 394: http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/sba_en.htm.

3. AZ EU-BAN TÖBB VILÁGSZÍNVONALÚ KLASZTERRE VAN SZÜKSÉG

Európában a versenyképesség további megerősítésének a kulcsa minden szinten a kiválóságra való törekvésben és a klaszterek adta lehetőségek lehető legjobb kihasználásában rejlik.

A Bizottság alapvető szerepe a klaszterek kiválóságának támogatásában a regionális és nemzeti klaszterpolitikák kiegészítésében nyilvánul meg azáltal, hogy folytatja a kereskedelem és a mobilitás előtti akadályok elhárítását az EU-ban. A jól működő belső piac biztosítja a legjobb feltételeket a befektetések, a kutatók és jól képzett emberek transznacionális együttműködéshez és mozgósításához, ugyanis az erősebb uniós klaszterek kialakításához ezekre van szükség. Az európai kutatói partnerség például, amelyet a Bizottság nemrégiben indított útjának, hozzá fog járulni a kutatók mobilitása előtt álló még meglévő akadályok elhárításához az EU-ban[20].

A Bizottság már bejelentette[21], hogy megújult erővel fogja biztosítani a különféle közösségi pénzügyi eszközök stratégiaibb és következetesebb működését, ezzel lehetővé téve a tagállamok számára, hogy az eszközök használatát saját stratégiai céljaikhoz és feltételeikhez igazítsák. A legnagyobb hatás eléréséhez a Régiók Bizottságának javaslata szerint a releváns közösségi eszközöket a klasztereket támogató, regionális és nemzeti törekvésekkel összhangban kell végrehajtani[22].

3.1. A klaszterpolitikák továbbfejlesztése

A tagállamokat felkérik, hogy folytassák a klaszterpolitikáknak a növekedést és foglalkoztatást célzó partnerség keretén belüli nemzeti reformprogramjaikba való integrálását, és az eredményekről minden évben készítsenek jelentést. Mindez elősegíti, hogy a politikaalkotók nemzeti és regionális szinten tovább formálhassák a sikeres klaszterpolitikákat, és ösztönözzék az ismeretek és bevett gyakorlatok egymással való megosztását az EU-ban. Ezzel összefüggésben érdemes hangsúlyozni, hogy a kohéziós programok új generációja szoros összhangban áll a nemzeti reformprogramokkal, és végrehajtásukhoz nagyban hozzájárul.

Az Európai Klaszter-megfigyelőközpont továbbá a klaszterpolitikákról és a klaszterek relatív erősségeiről az EU-ban semleges és összehasonlítható információkat bocsát a politikaalkotók rendelkezésére. Ezt a tagállamoknak nyújtott „klaszterfeltérképező" szolgáltatást, amely elősegíti a kutatási eredményeken alapuló politikaalkotást és a kölcsönös tanulást, tovább finomítják és javítják[23].

A kiválóságra való törekvéshez arra is szükség van, hogy a nemzeti és regionális támogatási programok jobban figyelembe vegyék a klaszterek transznacionális vetületét az EU-n kívül és belül egyaránt. Ahhoz, hogy az új klaszterkezdeményezések megtervezése vagy a már meglévőek továbbfejlesztése terén a tagállamok között regionális és nemzeti szinten korai

---

20 Lásd a „Jobb szakmai előmeneteli lehetőségek és több mobilitás: Európai kutatói partnerség" című bizottsági közleményt, COM(2008) 317: http://ec.europa.eu/research/era/specific-era-initiatives_en.html.

21 Közlemény „Versenyképes régiók: kutatás és innováció" címmel, COM(2007) 474, lásd: http://eur-lex.europa.eu/ LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0474:FIN:EN:PDF.

22 Lásd a Régiók Bizottságának véleményét a klaszterekről és klaszterpolitikáról, amelyet 2008. június 19-én a 75. plenáris ülésen fogadtak el, CdR 70/2008 rev.1 EN/o (ECOS-IV-024).

23 Lásd a bizottsági szolgálatok kísérő-munkadokumentumát a klaszterekről, SEC(2008)2637.

fázisban történő koordinációt jobban támogassa, a Bizottság arra ösztönzi a tagállamokat és régiókat, hogy politikai szinten szorosabban működjenek együtt. Ebben az összefüggésben a Bizottság továbbra is támogatja az Európai Klaszterszövetség tevékenységeit, hogy elősegítse a kölcsönös tanulást, a bevett gyakorlatok és tapasztalatok egymással való megosztását és a közös gyakorlati eszközök összehangolt kifejlesztését, ami mind hozzá fog járulni az EU jobb és hatékonyabb klaszterpolitikái kialakításához[24].

A szorosabb klaszterpolitikai együttműködést gátló gyakorlati korlátozások feloldására az európai területi együttműködési csoportosulás[25] is alkalmazható, amely olyan jogi eszköz, amelyet a kohéziós politika keretén belül jött létre, és elsősorban a kohéziós politikai programok kezelésére szolgál. A Bizottság ugyanakkor felkéri a tagállamokat és régiókat, hogy klaszterprogramjaik kidolgozásakor jobban használják ki az egységes piac adta lehetőségeket, például a határokon átnyúló támogató szolgáltatások igénybevételéhez az innovációs utalványok szélesebb körű használatával.

Annak érdekében, hogy a Bizottság még jobban segítse a tagállamokat a stratégiaibb vízió kidolgozásában, hogy ezáltal elérhessék a kritikus tömeget és a világszínvonalú kiválóságot, a versenyképességi és innovációs keretprogramon belül létrehoz egy európai klaszterpolitikai csoportot[26] a klaszterpolitikai ismeretek egymással való megosztására azzal a céllal, hogy felderítse, hogyan lehetne jobban támogatni a tagállamokat, hogy még több világszínvonalú klaszter jelenhessen meg.

3.2. A klaszterek transznacionális együttműködésének ápolása

Az egységes piac megerősítésére irányuló törekvések ellenére az EU-ban a klaszterek a tehetségek és egyéb értékek felderítése terén nem támaszkodhatnak csupán az agglomerációk természetes vonzerejére, mint pl. az amerikai klaszterek. Az uniós klaszterek e hátrányok egy részét a kiegészítő értékeket képviselő, más klaszterekkel erősebb kötelékek kialakításával pótolhatják. A globális gazdasági környezetben bekövetkezett változások a klaszterek közötti kapcsolatokat szintén egyre fontosabbá teszik. Ahogy a vállalatok nemzetközivé teszik tevékenységeiket, fontos, hogy klaszterkezdeményezéseik és az őket támogató szervezeteik szintén nemzetközivé váljanak.

Noha a klasztervállalatok és a klaszterszervezetek versenyben állnak egymással – főleg azok, amelyek ugyanolyan tevékenységet folytatnak – a versenyt és az együttműködést ugyanakkor több ok is indokolja. Vállalati szinten a klaszterek transznacionális együttműködésén keresztül még mindig tovább lehet erősíteni a klaszterek kiválóságát. Mindez többek között a tudás, a piaci ismeretek és a képzett munkaerő egymással való megosztásával, a kutató és tesztelő létesítmények egymás számára hozzáférhetővé tételével, valamint a klasztereket alkotó vállalatok számára új és jobb szolgáltatások kifejlesztésével érhető el, ami hozzájárul a

---

24 A Tanács üdvözölte „a Bizottságnak az Európai Klaszterszövetség (Európai Cluster Alliance) létrehozására irányuló kezdeményezését, amelynek célja a regionális kormányok közötti gyakorlati együttműködés előmozdítása”, és ezzel összefüggésben felkérte a Bizottságot, hogy „készítsen elemzést arról, hogy hogyan lehetne ösztönözni a csoportosulások transznacionális dimenzióját.” A Tanács 2006. december 4-i ülése (Versenyképesség) következtetéseinek szövege itt található: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/intm/91989.pdf.

25 Lásd az Európai Parlament és a Tanács 2006. július 5-i 1082/2006/EK rendeletét (HL L 210., 2006.7.31., 19. o.): http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/newregl0713_en.htm.

26 Lásd a C (2008)6091 bizottsági határozatot.

közös európai kutatási és innovációs tér kialakításához. A világszínvonalú klaszterek megjelenésének és növekedésének előfeltétele az, hogy az európai vállalatok nyitottak legyenek az Európán kívüli és belüli első osztályú tudásközpontokkal való együttműködésre. Ez a fajta nyitottság az egyre globálisabb vállalati környezetben a versenyképesség fenntartásához is elengedhetetlen. A klaszterek együttműködése hozzájárulhat az európai technológiai platformok által kifejlesztett stratégiai kutatási menetrendek közös víziójának sikeres végrehajtásához is[27].

A közösségi klaszterkezdeményezések következő generációja, azaz a Europe INNOVA ™, a Tudás Régiói és az európai területi együttműködés jelenlegi kohéziós politikai célkitűzés[28], úgy fogja előmozdítani az uniós klaszterek együttműködését, hogy kölcsönösen erősítsék egymást, valamint hozzájárul még több világszínvonalú klaszter kialakításához Európában, különösen a nagy innovációs potenciállal rendelkező területeken – mint pl. a vezető piacokról szóló kezdeményezés[29] keretén belül támogatott területeken – és más területeken mint pl. a tengerészeti ágazatban[30]. Az új klaszterpartnerségek által kifejlesztetett és tesztelt sikeres és megfelelő eszközöket az új Enterprise Europe Networkben a lehető legszélesebb körben integrálni és alkalmazni fogják[31].

2009-ben a kreativitás és innováció európai éve jó alkalmat ad ahhoz, hogy a klaszterek fokozzák nyitottságukat a kutatóintézetek és a határokon átnyúló nemzetközi partnerek felé. A Bizottság a tagállamokban tevékenykedő nemzeti és regionális partnerekkel együtt támogatja az európai innovációs heteket, hogy a klaszterek terén előmozdítsa az ipar és a tudomány közötti határokon átnyúló kapcsolatokat.

3.3. A klaszterszervezetek kiválóságának elősegítése

A klaszterkezdeményezéseket egyre inkább szakosodott intézmények irányítják, amelyek klaszterszervezetekként ismeretesek, a non-profit szervezetektől az állami szerveken át a vállalatokig különböző formát ölthetnek. A klasztereket alkotó vállalatoknak és más innovációban érdekelt feleknek hatékony, professzionális és megfelelő támogató szolgáltatásra van szükségük, hogy klaszterszervezeteikből maximális előnyöket tudjanak faragni. Eddig azonban a klasztermenedzserek készségeit és professzionalizmusát nem ismerték el kellőképpen. A hatékony, professzionális klaszterszervezetek kulcsfontosságúak az üzleti támogatási szolgáltatások minőségének javítása és a klaszterkezdeményezések önfenntarthatóságának elérése szempontjából.

A klasztermenedzsmentet ezért olyan új szakmai képesítésnek kell elismerni, amely magas színvonalat és professzionalizmust igényel ahhoz, hogy a klaszterekben együttműködő

---

27 További információk a következő honlapon olvashatók: http://cordis.europa.eu/technology-platforms/home_en.html.

28 Az „európai területi együttműködés” célkitűzés a korábbi Interreg közösségi kezdeményezés helyébe lép, és egyben meg is erősíti. Célja az integrált területi fejlesztés, a régiók közötti együttműködés és a helyes gyakorlatok egymással való megosztása, és elsősorban az innovációra összpontosít. Az EU-27-ben a 2007–2013. időszakban az innovációra 2 milliárd eurót különítettek el, és ennek a több régiót érintő klaszterek közötti tevékenységek is a részét képezik.

29 Bizottsági közlemény: „Vezető piacok – egy kezdeményezés Európa számára”, COM(2007) 860 végleges: http://ec.europa.eu/enterprise/leadmarket/leadmarket.htm.

30 Az EU integrált tengerpolitikája („kék könyv”) keretén belül (COM(2007) 575, 2007.10.10.), a Bizottság kifejezte szándékát a tengerészeti klaszterek közötti hálózatok támogatása iránt.

31 Az Enterprise Europe Networkről további információk a következő honlapon olvashatók: http://www.enterprise-europe-network.ec.europa.eu/index_en.htm.

vállalatok és intézmények szolgáltatásbeli igényeit hatékonyan kielégítse, és a lehető legjobban kihasználja az egyetemek, az ipar és a kormányok közötti kapcsolatokat. A Bizottság ösztönzi az ilyen törekvéseket, amelyek az EU néhány régiójában már meg is kezdődtek.

Ezzel összefüggésben a Bizottság a versenyképességi és innovációs keretprogramon belül európai kísérleti kezdeményezést indít a klaszterszervezetek kiválósága céljából, amely a klasztermenedzsereknek egyedi képzési programokat és fokozottabb együttműködést kínál. Ha beválik, a kezdeményezés hatására végül létrejöhetne egy önfenntartó non-profit európai klasztermenedzseri szövetség, amely a kiváló klaszterszervezetek számára az Európai Minőségirányítási Alapítvány (EFQM) kiválósági modellje alapján létrehoz és fenntart egy európai minőségi címkét[32]. Egy ilyen európai klasztercímke elősegítheti, hogy további állami és magántőkét tudjanak szerezni, valamint ismertségük és tekintélyük világszerte növekedjen.

3.4. Az innovatív kkv-k klaszterekbe tömörítésének elősegítése

A klaszterek termékeny környezetet kínálnak a kkv-k számára az innovációhoz, illetve ahhoz, hogy nagyvállalatokkal és nemzetközi partnerekkel kapcsolatokat építsenek ki. Ugyanakkor bár a klaszterek számára a nagy multinacionális vállalatok jelenléte előnyös, a dinamikus és innovatív kkv-k klaszterekbe tömörítése különösen fontos ahhoz, hogy a klaszterek magas szintű kiválóságot és innovációt érhessenek el. A klaszterpolitikák megtervezésekor a politikaalkotóknak tehát figyelembe kell venniük a kkv-k magas potenciálját.

A klaszterszervezetek széles körű, személyre szabott üzleti támogatási szolgáltatásokat nyújtanak, különösen a kkv-k számára, amelyek hatékonyan egészítik ki a kkv-k már meglévő támogatási formáit. Ezek a szolgáltatások többek között megkönnyítik a kkv-k egymás közötti, illetve a nagyobb vállalatokkal és kutatási intézetekkel folytatott együttműködését, elősegítik a szellemi tulajdonhoz fűződő jogok és a technológia átadását[33], és támogatják a nemzetközivé válást célzó tevékenységeket.

A kkv-k klaszterekbe való szervezésének elősegítéséhez az Európai Klaszter-megfigyelőközpont további információkkal szolgál a klaszterkezdeményezések által kínált szolgáltatásokról, amelyek hasznosak lesznek a befektetési helyet és stratégiai partnert kereső vállalatok és befektetők számára.

A Europe INNOVA™ keretében kísérleti projektként a klaszterszervezetek által a kkv-knak kínált vagy közvetített, jobb és személyre szabottabb szolgáltatásokat fejlesztenek ki, majd tesztelnek le, és siker esetén az Európai Klaszterszövetségen és az Enterprise Europe Networkön keresztül az egész EU-ban széles körben elterjesztik őket. Ez várhatóan elősegíti a tagállamokban az innovációt támogató rendszerek hatékonyságát és hatását, miközben csökkenti a kkv-k terheit.

Az Enterprise Europe Networköt egyben felkérik, hogy 2009-ben a klaszterszervezetekkel szorosan együttműködve szervezzen innovációs figyelemfelkeltő kampányt, amely

---

32 További információ az EFQM-ről: http://www.efqm.org/.

33 Ezeknek a szolgáltatásoknak figyelembe kell venniük a Bizottság ajánlását a szellemi tulajdon kezeléséről a tudásátadás során, valamint az egyetemeknek és más állami kutatószervezeteknek szóló gyakorlati útmutatóról, C(2008) 1329., 2008.4.10.

tájékoztatja az üzleti élet szereplőit, különösen az innovatív kkv-kat a már meglévő támogatási mechanizmusokról, elsősorban a tudásátadás és a nemzetközivé válás tekintetében.

KÖVETKEZTETÉSEK

A klaszterek az EU-ban a verseny és az innováció fellendítésében és az új munkahelyek teremtésében fontos szerepet játszanak. A lehetőségek teljes kihasználásához azonban az EU-nak fokoznia kell a tagállamoknak és régióknak nyújtott támogatást, hogy minden szinten elősegítse a kiválóság elérését, és ösztönözze az együttműködést az egész EU-ban, hogy több világszínvonalú klaszter jöhessen létre.

A klasztereknek nyitottaknak, rugalmasoknak és vonzóknak kell lenniük a világ legtehetségesebb és legjobb szakemberei számára. A regionális, nemzeti és uniós szintű törekvéseknek meg kell könnyíteniük a klaszterek közötti, valamint a vezető kutatóintézetekhez fűződő szorosabb és hatékonyabb kapcsolatok kialakítását Európán belül és kívül egyaránt. Ezzel egyidőben a klaszterszervezeteket felkérik, hogy javítsák támogatási szolgáltatásaikat, és hatékonyabban vonják be a kkv-kat a klaszterekbe.

E közlemény célja az, hogy hozzájáruljon az EU-ban a klasztertámogatás számára hatékonyabb keretrendszer létrehozásához.

<u>Melléklet:</u> Politikai menetrend a világszínvonalú uniós klaszterek támogatására

A Bizottság:

- **támogatja a tagállamokat és a régiókat klaszterpolitikájuk javítására irányuló törekvéseikben, elsősorban a klaszterekről és klaszterpolitikákról tárgyilagos információk biztosításával, valamint az EU-ban a kölcsönös politikai tanulás megkönnyítésével,**

- **nagyobb következetességet és kiegészíthetőséget biztosít a klasztereket támogató különböző közösségi eszközök között, teljes összhangban a szubszidiaritás elvével,**

- **létrehoz egy európai klaszterpolitikai csoportot, amely tanácsokkal látja el a Bizottságot és a tagállamokat a világszínvonalú európai klaszterek megjelenésének és növekedésének lehetséges stratégiai irányairól,**

- **a klaszterek közötti transznacionális együttműködés megkönnyítésével ösztönzi a közös európai kutatási és innovációs tér kialakítását,**

- **európai kísérleti kezdeményezést indít a klaszterszervezetek kiválósága céljából,**

- **elősegíti az európai klaszterszervezetek által a kkv-knak kínált innovációs támogató szolgáltatásokról szóló tájékoztatást, különösen az Európai Klaszter-megfigyelőközponton és az Enterprise Europe Networkön keresztül,**

- **a versenyképességi és innovációs program keretén belül támogatja új és jobb eszközök kifejlesztését, és ezzel megkönnyíti a kkv-k részvételét az innovatív klaszterekben,**

és felkéri a tagállamokat, hogy

- **klaszterpolitikájukat teljes mértékben ültessék be nemzeti reformprogramjaik versenyképességi pillérjébe, figyelembe véve az uniós vetületet, és minderről készítsenek jelentést,**

- **az európai kisvállalkozói intézkedéscsomagban (Small Business Act) tett ajánlások további végrehajtásával fokozottabban támogassák a kkv-k részvételét a klaszterekben,**

- **törekedjenek jobban arra, hogy a klaszterpolitika terén a különböző politikák, programok és kezdeményezések között több szinergia és kiegészíthetőség jöhessen létre.**